

Ordlista för skolfilmer

I våra filmer för skolorna förekommer det en del svåra ord. En del av dessa finns förklarade i filmerna. Andra ord är inte förklarade och finns därför samlade här i en ordlista. Titta gärna på dessa ord innan ni tar del av filmerna.

Kanoner och kokande olja:

Fast hus:

Oftast en rektangulär byggnad av sten och tegel. I det fasta huset fanns många funktioner samlade, så som kök, bostad, förråd, festlokaler och försvarsanordningar.

Adelsman:

Man ur en hög samhällsklass, som under äldre tider hade speciella rättigheter i samhället.

Benämndes under medeltiden ofta som riddare eller väpnare.

Effektiv skottvidd:

Den maximala längden som man kan skjuta med ett vapen, där skottet fortfarande får kraft och ger träffsäkerhet.

Skytteloft:

Högt liggande våning i en borg, där man kunde skjuta ifrån med kanoner.

Hel och halv kartov:

En typ av kanon i olika storlekar och som användes under bland annat 1500-talet.

Falkon:

En typ av kanon som användes under bland annat under 1500-talet.

Hakebössa:

Skjutvapen som hade en speciell hake. Bössans hake fästes vid en trästock. Detta gjorde man för att fånga upp den kraftigt bakåtriktade rörelse, som uppstod vid skjutning.

Vindbrygga:

En bro som kan hissas upp för att hindra att en fiende kan ta sig in i en borg.

Karnap:

En balkongliknande utbyggnad på ett hus. Karnapen vilar ofta på stöd, som skjuter ut från husväggen.

Fällgaller:

Ett galler av trä och järn som kunde släppas ned vid ingången till borgen, för att hindra fienden att ta sig in.

Skållhål:

Ett hål i taket som man kunde skjuta igenom eller hälla ned heta vätskor ifrån, på en anfallande fiende.

Himmel och helvete – om religion

Frustugan:

I äldre tider ett rum eller ett hus som var till för borgfrun och andra kvinnor.

Asatro:

Tron på asagudarna, religion som utövades innan kristendomen infördes.

Pilgrimsvandring:

En person (pilgrim) som av religiös orsak reser till fots till en helig plats.

Testamentera:

Att skriva sitt testamente. I testamentet framgår det vem som får ens pengar och ägodelar när man har dött.

Avlatsbrev

Papper som innehåller ett bevis om lindring av botgöring (gottgörelse) för sina synder.

Kapell:

Ofta en mindre kyrkobyggnad som används för gudstjänster. Kan också vara ett kyrkligt rum eller byggnad i en borg.

Helgon:

Helig person inom olika varianter av kristendomen, som särskilt efter sin död, ofta dyrkats och erkänts med stor respekt.

Helgonkult:

Tillbedjan och dyrkan av heliga personer.

Katolik:

Medlem i den katolska kyrkan.

Kloster:

Byggnader med bland annat kyrka och bostad för munkar och nunnor. Ett avgränsat religiöst samhälle där personer lever tillsammans och följer speciella regler.

Vörda:

Respektera eller hedra.

Mirakel:

Underverk, fantastiska eller övernaturliga händelser

Anhörig:

Närstående, släkting eller familjemedlem.

Gloria:

Gyllene cirkel vid helgons huvud för att visa att de är heliga.

Hyckleri:

Falskhet, att till exempel tala för en speciell livsstil utan att följa den själv.

Reformationen:

En religiös rörelse på 1500-talet som inleddes av Martin Luther och som syftade till att göra förändringar inom den romersk-katolska kyrkan.

Protestanter:

Medlemmar i den evangelisk-luterska kyrkan, som kom till under reformationen.

Medeltida hygien

Herregemaket:

Borgherrens förnäma rum.

Badstuga:

Ett rum eller ett hus för ång- eller svettbad (bastu).

Kammarsven:

En betjänt som bland annat hade till uppgift att bädda sin herres säng och hjälpa honom med kläderna.

Tilltugg:

En matbit som äts tillsammans med någon dryck.

Utslagsvask:

En vask där man häller ut smutsvatten.

Stugkammare:

Ett mindre rum som ligger intill ett större bostadsrum (stuga).

Hemlighuset:

Toalett.

Hur vet vi detta?

Väggbonad:

Ett vackert tyg som man hängde på väggen.

Dokument:

Skriftlig källa, exempelvis ett brev eller en bok.

Arkeologiska fynd:

Föremål och saker som arkeologer hittar när de gräver ut och gör arkeologiska undersökningar.

Stenrelief:

En huggen stentavla med upphöjda bilder och texter på en slät stenyta.

Släktvapen:

En symbol för en släkt. Består bland annat av ett speciellt märke, målat på en sköld.

Om makt

Borgstugan:

Samlingsrum och matsal för borgens soldater och tjänstefolk.

Träpanel:

Väggbeklädnad av trä.

Ljuskrona:

Lampa med levande ljus som kan hängas upp i taket.

Hypokaust:

Ett centralvärmesystem, där värme skickas runt i huset genom kanaler i väggarna.

Gårdsrätten:

Samling av lagar och regler för soldater och tjänstefolk, anställda på ett slott, tillhörande exempelvis en adelsman.

Huvudgård:

En adelsläkts finaste och förnämsta gård

Skamstock:

En trästock som användes till skamstraff. Den straffade fästes i hål med fötter eller med händer.

Dobbel:

Spel med tärning eller kort.

Mat, lön och arbete

Spillvatten:

Använt och smutsigt vatten som hålls ut, i till exempel en vask.

Svenner:

Manlig tjänare, ofta med specialkunskaper (soldater, skomakare).

Legofolk:

Tjänare på en gård som utför hushålls- och jordbruksarbete (pigor och drängar).

Legohjon:

Tjänare på en gård som utför hushålls- och jordbruksarbete (pigor och drängar).

Tjänstehjon:

Person som är i någons tjänst, som utför exempelvis hushålls- eller jordbruksarbete.

Svenneöl:

Öl som serverades till tjänstefolket.

Svennebröd:

Bröd som serverades till tjänstefolket.

Herreöl:

Den bästa och starkaste ölen, som serverades till de rikaste.

Herrebröd:

Bröd av bästa och finaste sort, oftast vitt bröd, som serverades till de rikaste.

Fastedagar:

Dagar då man fastar, exempelvis inte äter kött.

Fatburshustru:

En kvinna som var anställd på ett slott eller större gård och som hade till uppgift att kontrollera och hålla uppsikt över klädkammare, förrådshus och andra förvaringsutrymmen.

Gårdsfogden:

Chef och arbetsledare på en stor gård.

Halvårskontrakt:

En överenskommelse om att man skulle arbeta på en gård under ett halvår och vilken lön man skulle få för detta.

Springpojke:

Person som springer ärenden och bud.

Förmyndare:

En förmyndare tar ansvar och för talan för en omyndig person och dennes egendom.